

Bureau
Financieel
Toezicht

Nieuwe koers: open en transparant

Ze is nu een halfjaar aan de slag bij het Bureau Financieel Toezicht (BFT): directeur Marijke Kaptein. In die tijd heeft ze veel gesproken met (oud-)notarissen, de notariële beroepsorganisatie en andere opsporingsdiensten. Meer nog dan haar voorgangers is Kaptein voor openheid, transparantie en van plan actief de pers op te zoeken. Aan notarissen laat zij dan ook graag weten welke trends zij tegenkomt.

TEKST Jessica Hendriks | BEELD Truus van Gog

Een open en transparant BFT, dat is een hele verandering.

‘Wij zijn de afgelopen jaren inderdaad weinig zichtbaar geweest voor de buitenwereld. Wij zijn bewust wat minder in de media verschenen, maar ook de beroepsgroepen waar wij toezicht op houden, hebben daardoor minder van ons gehoord. Ik vind het onze taak om het hele palet te bekijken en te weten wat er speelt bij notarissen, oud-notarissen en partijen die met notarissen werken. Ik maak daar bewust tijd voor vrij. Wij moeten kunnen aantonen dat wij weten hoe die wereld eruit ziet.’

Maakt het dan uit dat u geen ervaring met het notariaat hebt?

‘Het maakt niet zoveel uit of je nu te maken hebt met notarissen, accountants of andere beroepsgroepen die in die hele keten van handelingen essentiële rollen spelen. Ik heb wel wat ervaringen met notarissen. Dat is in mijn geval vaak negatief, omdat ik als officier van justitie, bij de politie en de FIOD met name heb gezien welke rol zij in opsporingsonderzoeken kunnen spelen. Privé heb ik daarentegen juist heel goede ervaringen. Zo werkt het gewoon. Als wij ergens komen, is er vaak iets



aan de hand, maar dit wil niet zeggen dat er met de hele beroepsgroep iets niet in orde is. Ik loop gelukkig lang genoeg mee om te weten dat er altijd meer is.’

Hoe gaat u actief de pers opzoeken?

‘Ik geef interviews en voer achtergrondgesprekken met journalisten, zodat zij kunnen weten hoe iets in elkaar zit. Ik wil niet dat het BFT door onbekendheid onterecht verkeerd in het nieuws komt. Als er iets is, denk ik actief mee hoe we dat kunnen communiceren. Ik heb veel ervaring met de pers. Dat is een belangrijke aanleiding voor deze koerswijziging. Voor mijn eerste tv-optreden als officier van justitie in 1995 wilden journalisten filmen dat ik de rechtszaal in kwam lopen. Ik zette mijn koffer neer, wilde hem openmaken, maar het lukte niet. Om je dood te schamen. En dat beeld is heel veel gebruikt bij nieuwsitems. In plaats van media te gaan schuwen, heb ik

juist gedacht: volgende keer moet het beter. Zo ook bij de Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst (FIOD). Daar hebben we sinds de zogenoemde Klimopzaak besloten meer naar buiten te treden. We dachten bij sommige zaken ook na over de plaatjes. Dat is bij toezicht op het notariaat een stuk lastiger. Welk beeld geef je journalisten? Beeld zegt vaak meer dan woorden.’

En de geheimhouding dan?

‘Natuurlijk hebben wij geheimhouding, maar dat wil niet zeggen dat je niks over trends en ontwikkelingen kunt zeggen. We kunnen wel wat vertellen. En ik vind dat ook belangrijk om te doen!’

Vooruitlopend op het jaarverslag, wat kunt u daar al over zeggen?

‘Het aantal handhavingsmaatregelen is weer toegenomen. Van 236 naar 263. Dat komt ook

‘Wij moeten kunnen aantonen dat wij weten hoe die wereld eruit ziet’

concrete zaak. Stel, je hebt een moordzaak. Dan gaat de aandacht naar de verdachte van dat misdrijf. Dat een notaris dan iets kleins heeft gedaan, valt in het strafrecht weg. Het is goed dat die details nu wel naar buiten komen. Wij krijgen steeds meer signalen van opsporingspartners in de keten, zoals de Belastingdienst en het Openbaar Ministerie, maar ook van NL Confidential [voorheen Stichting M, een dienst waar burgers via meld- en hulpnummers informatie kunnen delen – red.], individuele burgers en andere overheidsinstanties. Ook de Koninklijke Notarieel Beroepsorganisatie is voor het BFT in deze belangrijk.’

Welke trends bent u tegengekomen?

‘Passeren zonder aanwezigheid van comparanten bijvoorbeeld. Dat komt echt meer voor dan je zou denken. Een akte waarbij een comparant niet aanwezig is, is heel heftig. En we zien het echt. In het toezicht is dat heel ingewikkeld. De vraag is: wat gebeurde er op dat moment? Soms gaat dat echt op het niveau van handtekeningen tellen, akte na akte. Ontzettend arbeidsintensief, maar de enige manier om het achteraf te ontdekken. Wij nemen dit zeer serieus. En gesjoemel met overdrachtsbelasting. Iemand die de overdrachtsbelasting toevoegt aan de kantoorrekening kan achteraf wel zeggen dat hij het heeft gemeld, maar het mag gewoon niet. Het is niet jouw geld.’

Nog meer?

‘Jazeker! 1 euro-transacties. Komt ook te vaak voor. Dat is – populair gezegd – een transactie waarbij internationale aspecten een rol spelen,

de koper of verkoper onbekend is en de prijs extreem laag is. Kortom: een niet logische handeling, met een niet logische partij, tegen een niet logische prijs. Hoe gek wil je het maken? En toch, het gebeurt! De notaris heeft een poortwachtersrol en moet hiervoor waken.’

En de notaris als ondernemer?

Kan die nog verbeterlagen maken?

‘Wat wij in de praktijk zien, is dat de kwaliteitsrekening oftewel derdengeldenrekening van de notaris geregeld niet als zodanig te naam is gesteld en daarmee herkenbaar is voor iedereen. Als het BFT komt of de curator, moet dat duidelijk zijn. Het is dan de taak van de waarnemer om die kwaliteitsrekening te bewaken. Maak het hem niet moeilijk. Daarnaast blijven die rekeningen bij faillissement buiten de boedel. Heel belangrijk dus.’

Maar dat gaat om de naam, is daarin ook een rol voor de bank weggelegd?

‘Nee, het is de primaire rol van de notaris. Hij opent die rekening met een specifiek doel. Het doel is het zijn van een kwaliteitsrekening. Als dat je doel is, moet je dat meteen duidelijk maken.’

En hoe gaat het nu met de ontheffingsverzoeken voor de samenstellingsverklaring?

‘Er zijn in 2016 minder verzoeken tot ontheffing afgewezen dan in 2015. Wij zijn op dit moment bezig met een evaluatie van het ontheffingenbeleid. Daar betrekken wij ook het notariaat bij.’



door de waarschuwingen als het gaat om het inleveren van de jaarstukken. Maar totaalcijfers vind ik niet zo belangrijk. 2016 was het jaar van de indrukwekkende en heftige zaken. Dat waren er maar 6, maar wel 6 heel grote. Die hebben wij prioriteit gegeven, daarvoor hebben wij tijd gemaakt en samengewerkt met andere partners in de keten. Wat ik verder nog opvallend vind, is dat we een aangifte bij het Openbaar Ministerie hebben moeten doen en 17 tuchtklachten over heel serieuze dingen hebben ingediend.’

Wat zegt dat? Is het BFT beter toezicht gaan houden of gaan notarissen meer de fout in?

‘Dat kan ik niet beoordelen. Wat wij wel zien, is dat alle partijen om ons heen zich steeds meer focussen op de rol van de facilitator. Dat zie je in toezicht en handhaving en dat doet ook de Belastingdienst. Logisch. Van oudsher is de rol van de facilitator heel lastig in een

‘Alle partijen focussen zich steeds meer op de rol van de facilitator’



WIE IS MARIJKE KAPTEIN?

Ajax of Feyenoord?
‘Feyenoord’

Trump of Obama?
‘Obama’

Apple of Android?
‘Apple’

Openbaar Ministerie of de politie?
‘OM ... en politie. Ik ben opgegroeid bij het OM. Dat is mijn huis, mijn dorp, mijn thuis. Maar ik ben de politie ontzettend gaan waarderen.’

Notarissen of deurwaarders?
‘Notarissen, als je mij vraagt welk beroep ik zelf als jurist wellicht nog weleens uit zou willen oefenen.’

Akte op papier of digitaal?
‘Digitaal’

Face-to-face gesprek of videobellen?
‘De eerste keer altijd face-to-face, daarna kun je videobellen.’

Toezicht op afstand of dichtbij?
‘Allebei. Op afstand verzamel je het hele pakket aan cijfers en signalen. Vervolgens ga je kijken, horen, zien, ruiken en onderzoeken en ben je heel dichtbij.’

Weinig contact of jezelf veel laten zien?
‘Veel laten zien, uiteraard.’



Waar let het BFT dit jaar extra op?

‘Net als vorig jaar kijken wij goed naar de grote kantoren. De Panama Papers zijn beladen, maar het zijn wel de notariskantoren waar geregeld zaken zoals trust, commanditaire vennootschappen en dergelijke worden geregeld. Als je iets heel professioneel doet, kun je ook kwetsbaar zijn. Je zit misschien zo vast in die wereld dat je bepaalde dingen heel gewoon bent gaan vinden of automatisch in het verhaal meegaat. Wij komen niet langs met een wijzend vingertje, maar willen wel met hen het gesprek aangaan. Geen adviesgesprek. Het BFT is van het toezicht. Maar we kunnen wel aangeven waar de zorgen zitten. Puur vanuit de toezichttaak.’

Nog meer punten die extra aandacht krijgen?

‘Financieel kwetsbare kantoren. Daar kijken wij altijd naar. Maar we letten ook op het privévermogen van de notaris. Wij merken dat wij daar anders naar kijken dan bijvoorbeeld de beroepsorganisatie. Als het privé slecht gaat, zou je veel sneller de derdengeldenrekening kunnen gaan gebruiken. Onder het motto: ik leen het even, zet het morgen wel weer terug. Daarnaast ben je als notaris verplicht om privé bij te leggen als er een tekort is op kantoor. Het gaat dus om het hele palet dat aangeeft hoe een notaris draait. Bij een slechte privésituatie is het risico gewoon groter.’

Het notariaat moet per 1 januari 2018 zelf het toezicht betalen, zorgt dat nog voor scheve verhoudingen?

‘De Wet doorberekening kosten toezicht en tuchtrecht juridische beroepen is aangenomen. Daar kunnen wij dus niets meer aan doen. Ik kan mij voorstellen dat het notariaat

nog kritischer kijkt naar wat wij gaan doen. Notarissen willen waar voor hun geld. Wij moeten onze waarde laten zien. Ik hoop niet dat elke puntje hoeft te worden bediscussieerd. De organisatie van het BFT moet wel draaien. En wij willen vooruit. Stel, ik wil een communicatiemedewerker of een nieuwe secretaresse aannemen. In hoeverre moet ik dat dan verantwoorden richting het notariaat? Als overheidsinstantie moet je zuinig met geld omgaan.’

Er komt nog weleens kritiek op het feit dat het bestuur bestaat uit oudere mannen, komt daar verandering in?

‘Er is net een nieuw bestuurslid benoemd: Gerrit Jan Olthoff. Hij is 59 jaar en dus wat jonger dan de rest. Per se een vrouw of een jonger iemand in het bestuur willen, is onzin. We waren op zoek naar een ervaren bestuurder. Die heb je vaak niet van eind dertig. Wel hebben we er met onze profielomschrijving op gelet dat de functie zowel mannen als vrouwen aanspreekt. En er hebben ook vrouwen gereageerd. We hebben de beste gekozen.’

Hoe digitaal is het BFT?

‘Met de digitalisering ben je dagelijks bezig. Dag en nacht. Er is al veel digitaal. De stukken kunnen digitaal worden ingediend en ook ons signaleringsprogramma is digitaal. Digitalisering gaat in een rap tempo. Dat is leuk!’

Kan het BFT nog sneller werken?

‘Ik krijg veel te horen dat het BFT traag werkt. Daaruit blijkt dat men niet altijd voldoende inzicht heeft in het uitvoeren van de toezichttaak. En dat snap ik ook. Wij horen vaak: ‘Als ik ergens binnenkom, hoor, voel en ruik ik binnen drie uur of het mis is of niet. Je voelt soms de ruzie al door de voordeur.’ Dat geldt vaak ook voor onze toezichthouders. Maar wij moeten het wel onderzoeken, hard maken, objectief aanduiden, hoor en wederhoor toepassen en beoordelen, zodat de tuchtrechter ermee verder kan. Je wilt ook nooit iemand vals beschuldigen. Een tijdrovende klus, maar die gaat het BFT graag aan.’ ■